

2030. – Priče iz budućnosti četiri grada: Slavonski Brod

Ovo nije priča iz davnine

Sjedim na djedovoj splavi u Splavarskoj ulici i čekam te neke znanstvenike iz Zagreba što su se najavili na razgovor, rade neko istraživanje o životu ljudi u Brodu. Baš su odabrali vrijeme kada će doći, u ovu vrućinu! Gledam u rijeku, i preko, na drugu obalu. Sve je žuto, suho, sprženo, kao svijet od slame. Priličan kontrast od onog zimus, kada je sve bilo pod vodom. Svake druge godine imamo veliku poplavu, zato sam ostao živjeti na splavi. Nemam snage više stalno spašavati stvari, popravljati štetu od vlage i udisati plijesan. A nemam niti za plaćanje osiguranja, čak i da imam, ljudi se žale da isplate jako kasne jer se prečesto događaju te velike nepogode koje uzrokuju štete na osiguranoj imovini. Nije niti čudo da su neke osiguravajuće kuće bankrotirale. Bolje mi je na splavi, podsjeća me na djeda.

Slika mi je zrnata i zamućena, što zbog guste mreže kojom sam omotao splav pokušavajući se zaštititi od komaraca i drugih napasnika, a što zbog nesnosne vrućine koja kao da je zgusnula zrak. Već petnaesti dan zaredom temperature se drže oko 45 stupnjeva, a noću padnu na 35. I tako svako ljeto. Kažu da nam to skraćuje životni vijek za nekoliko godina. Onih deset rekordno vrućih godina početkom ovog stoljeća bilo je samo blagi uvod u ovo što imamo sada.

Već petnaest noći ne spavam i cijelo tijelo mi je teško od umora. Nije mi jasno kako vrućina nije spržila i isparila i te komarce, nikada nisu bili veći i deblji. Sav živi svijet je usahnuo ili se posakrivao negdje duboko pod zemlju gdje je malo hladnije, a oni zuje i piju nam krv, ne daju mira ni noću ni danju. Kažu da su došli iz Afrike, već je desetak ljudi iz Broda ove godine umrlo od Groznice Zapadnog Nila koju prenose ti vrazji komarci. Tko zna hoće li naći neki lijek ili makar ojepivo za tu boleštinu? Navala je na laboratorije, kaže mi sestra da su opterećeni narudžbama jer se skoro svake sezone pojavi novi virus ili bakterija koja je izašla van iz leda i tla zajedno s metanom i ugljikom. Cijepio bih se, samo da mogu i imam čime pa da mogu sjesti na bicikl i uz obalu se, kao nekad, odvesti do Broda na sladoled bez straha hoću li se zaraziti od uboda ili ne. Dosta mi je tog skrivanja pod mrežama, dosta mi je straha.

Djedova splav ne može nikamo. Rijeka je niska, vodostaj ljeti pretvorio se u plićake beskorisne za plovidbu, jedva da ima i metar. Ne pamtim kada sam zadnji puta vidio velike riječne brodove, a kao mali, obožavao sam promatrati koliki su, kako se zovu, kakav teret prevoze i mahati mornarima. Sva djeca mašu brodovima i mornarima, nedostaje mi to.

Sjećam se, tatin brat koji je iselio u Njemačku pričao nam je kako su tamo još dvadesetih godina bili zabrinuti da će im promet Rajnom stati zbog velikih suša i ljetnih vrućina, a to onda znači kašnjenje u dostavi i puno više cijene. A mi smo tada planirali proširenje kapaciteta naše luke u Brodu, ne

znam samo za koje brodove, ljeti ih više uopće niti nema, a u jesen i zimu nešto kao ide, plovi, ali za to bi nam bila dovoljna i stara luka. Nikada nećemo otplatiti to ulaganje, luka nam je samo ogroman trošak, trebalo bi je dati na korištenje obrtnicima ili pretvoriti u stanove, ne znam niti sam...

Žedan sam, teško dišem. Nekada je zrak bio zagađen zbog rafinerije, a sada je to zbog silne prašine i manje kisika, i, kao da je kiseo. Smrdi na kiselo i trulo, a biljke i drveća kao da su usporile svoj ritam i smanjile nam dotok kisika. Najteže je ljeti. Ljeto mi je sada najgore godišnje doba.

S vodom smo na „vi“. Dostupna pitka voda se upola smanjila, nema polijevanja i pranja, samo za piće i kuhanje, a za ostalo samo recikliramo tehnološku vodu. Sljedovanje od 3 litre pitke vode na dan nije ni blizu dovoljno da mi utaži kroničnu žeđ. Koža mi je smežurana kao u neke prastare kornjače. Odem svaki dugi–treći dan zorom prije vrućina do Poloja pa se malo brčnem. Nije to pravo kupanje, voda je plitka i pretopla, ali ipak malo pomaže.

Polja su ljeti mrtva. Glavne sezone su sada jesenska i zimska, i to samo neke kulture koje smo uspjeli prilagoditi, a uspiju samo ako ne bude onih groznih nevremena s orkanskim vjetrom koja poharaju sve. Sada se te olujčine koje dolaze „jednom u deset ili u pedeset godina“ događaju šest, sedam puta češće nego ranije, gotovo svake druge godine, uvijek u nekoj sezoni ili cvatnje ili dozrijevanja ploda i ostanemo bez svega. Većinu toga što trebamo za hranu uzgajamo u zatvorenim sustavima, dio hala nekadašnjeg Đure pretvorili smo u te aeroponske vrtove za voće i povrće. Nije to loše, to je super jer inače ne bi imali što jesti, ali ipak, nedostaju mi oni voćnjaci oko grada iz kojih smo kao klinci krali prve trešnje, pa kajsije, breskve, jabuke. Ili velike crvene sočne paradajze iz vrta susjede Marije. Ove aeroponske nisu tako mirisne i sočne. Izgledaju lijepo, ali su pomalo beživotne, podsjećaju na kolače koji stoje u izlogu slastičarnice na Korzu samo za ukras, a zapravo nisu jestivi. Rastu pod umjetnim svjetlom, farmom upravljaju programirani botovi, rastu uz hranjive dodatke koji se raspršuju u nanočesticama i bez dodira s pravom prirodom. Jer, prave prirode više niti nema. Ma naviknut ćemo se.

Problem je što se sjećam kako je bilo prije, ovi današnji klinci niti ne znaju koliko je hrana ranije bila bolja i ukusnija pa su bez problema prihvatili ovu pomalo robotsku hranu. Ali nisu prihvatili činjenicu da smo mi krivi za ovo što živimo sada, ne mogu nam oprostiti da nismo učinili više, a mogli smo, samo da se nismo prepustili Bjesomaru i pohlepnim bjesovima. Klinci nas preziru. I u pravu su.

Napisala: Sandra Vlašić, Terra Hub, prosinac 2021.

Pogovor: Zašto ove priče ili O čemu govorimo kada razgovaramo o klimatskoj krizi?

Tema nije nimalo jednostavna, a niti lagana. Često u javnom prostoru prevladavaju podaci, stručni ili tehnički pojmovi iz znanstvenih istraživanja i izvješća koja je teško u potpunosti razumjeti, probaviti i povezati s našim svakodnevnim životom. Malo je onih koji se temom doista bave, prate je i razumiju, a većina je onih koji zbunjeno ili rezignirano zaključuje da je to za njih prevelik zalogaj, oni tu

ne mogu ništa, slegnu ramenima i nastave po starom. A to nije način na koji možemo ublažiti klimatske promjene.

Za transformaciju u klimatski neutralno i otporno društvo potrebna je drastična promjena načina na koji živimo, radimo, putujemo i učimo, a za takvu promjenu potrebni smo svi mi, ona traži svakog od nas, sada i odmah. I zato smo mi za poticanje promjene odlučili koristiti slike i priče iz budućnosti koje svi razumijemo. Prva priča je iz jedne od mogućih budućnosti grada Slavenskog Broda. U sljedećem nastavku donosimo priču iz jedne drugačije budućnosti istog grada.

Napomena

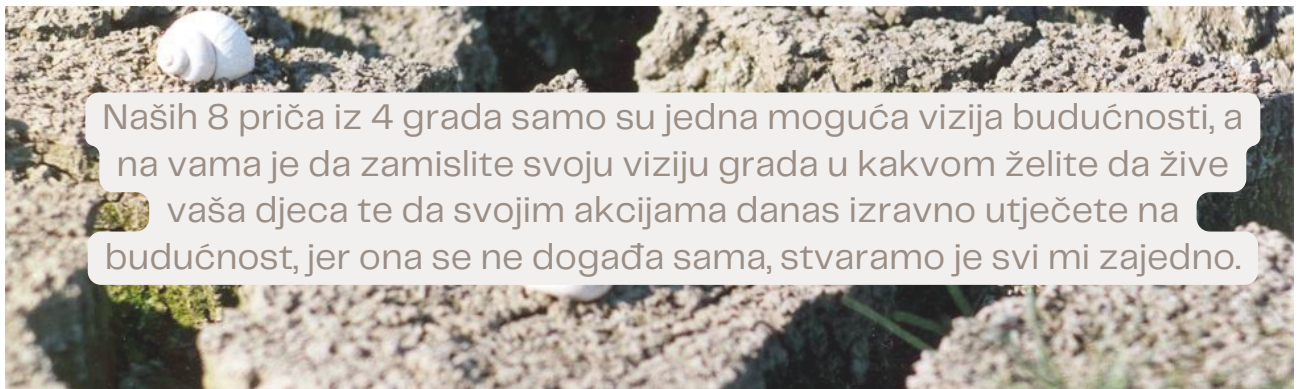
Važno je napomenuti da su sve priče fikcija no bazirane su na znanstvenoj literaturi, scenarijima i predviđanjima znanstvenika međunarodnog UN-ovog panela za klimatske promjene IPCC. Više o tome u nastavku.

U izvješću UN-ova panela za klimu objavljenom 9. kolovoza 2021. o fizičkoj znanosti klimatskih promjena (AR6 IPCC 2021) koristi se pet mogućih scenarija globalnog zagrijavanja:

- Scenarij 1 – Najoptimističniji: 1.5C do 2050.
- Scenarij 2 – Sljedeći najbolji: 1.8C do 2100. godine.
- Scenarij 3 – Srednji: 2.7C do 2100.
- Scenarij 4 – Opasan: 3.6C do 2100.
- Scenarij 5 – Izbjeći pod svaku cijenu: 4.4C do 2100.

Scenariji su rezultat složenih izračuna koji ovise o tome koliko brzo ljudi smanjuju i suzbijaju emisije stakleničkih plinova. U izvješću se ne može reći koji je scenarij najizgledniji jer o tome odlučuju mnogi čimbenici, uključujući vladine politike. No scenariji pokazuju kako će naši današnji izbori utjecati na budućnost. U svakom scenariju zagrijavanje će se nastaviti još najmanje nekoliko desetljeća. No, koliko će se brzo podići razina mora i koliko bi vrijeme i ekstremi mogli postati opasni, još uvijek ovisi o tome kojim će putem i koliko odlučno svijet krenuti.

Trenutno smo na najvišim razinama koncentracije ugljika u atmosferi u odnosu na predindustrijsko razdoblje i u stalno rastućem trendu emisija ugljika koje nas vode prema 3–4C stupnja toplijem svijetu do kraja ovog stoljeća, dakle prema scenarijima koje svakako moramo izbjeći!

Naših 8 priča iz 4 grada samo su jedna moguća vizija budućnosti, a na vama je da zamislite svoju viziju grada u kakvom želite da žive vaša djeca te da svojim akcijama danas izravno utječete na budućnost, jer ona se ne događa sama, stvaramo je svi mi zajedno.

Izvori znanstvenih podataka kao temelj za vinjete:

1. IPCC 6AR – Climate Change 2021: The Physical Science Basis, Summary for Policymakers <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/#SPM>
2. Strategija prilagodbe klimatskim promjenama RH, travanj 2020. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2020_04_46_921.html
3. DHMZ Odstupanje srednje temperature zraka u 2021. godini, https://meteo.hr/klima.php?section=klima_pracenje¶m=ocjena&el=msg_ocjena&MjesecSezona=godina&Godina=2021
4. IPCC 6AR Working Group II – Impacts, Adaptation and Vulnerability: Fact Sheet Europe [PowerPoint Presentation \(ipcc.ch\)](https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/pdf/IPCC_AR6_WGII_CrossChapterPaper4.pdf)
5. IPCC 6AR Working Group II – Impacts, Adaptation and Vulnerability: Chapter 13: Europe [WG2AR6_FD_Ch13_Final \(ipcc.ch\)](https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/pdf/IPCC_AR6_WGII_CrossChapterPaper4.pdf)
6. IPCC 6AR Working Group II – Impacts, Adaptation and Vulnerability: Cross-Chapter Paper 4: Mediterranean Region [https://report.ipcc.ch/ar6wg2/pdf/IPCC_AR6_WGII_CrossChapterPaper4.pdf](https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/pdf/IPCC_AR6_WGII_CrossChapterPaper4.pdf)
7. PAP/RAC (2021) „Priručnik za jačanje otpornosti obala Jadrana“, INTERREG AdriAdapt projekt, Split. <https://adriadapt.eu/wp-content/uploads/2022/01/Prirucnik-za-jacanje-otpornosti-obala-Jadrana-1.pdf>
8. Finch J (1987) The Vignete Technique in Survey Research. Sociology 21(1): 105–114. <https://doi.org/10.1177/0038038587021001008>

Priče iz budućnosti objedinjene su u publikaciji koja je nastala kao dio aktivnosti projekta [METAR do bolje klime](#) (Mreža za edukaciju, tranziciju, adaptaciju i razvoj) koji je sufinanciran od strane Europske unije iz Europskog socijalnog fonda te Ureda za udruge Vlade RH. Nositelj projekta je Društvo za oblikovanje održivog razvoja (DOOR), uz partnere Institut za društvena istraživanja u Zagrebu (IDIZ), Sveučilište u Zagrebu Fakultet elektrotehnike i računarstva (FER), Grad Zagreb, Udruga za promicanje ekološke proizvodnje hrane, zaštite okoliša i održivog razvoja „Eko-Zadar“, Brodsko ekološko društvo–BED, Terra Hub, Udruga Zelena Istra, Forum za slobodu odgoja, Institut za političku ekologiju i Zelena akcija.

Publikacija sa svih osam priča dostupna je na [poveznici ovdje](#).

U okviru projekta osnovana je Mreža za pravednu i niskougljičnu tranziciju koja se sastoji od znanstveno–istraživačkih ustanova, obrazovnih ustanova, neprofitnih i profitnih organizacija, organizacija civilnog društva, jedinica lokalne i regionalne samouprave te tijela državne i javne uprave i ostalih dionika čiji je cilj promicanje načela uključivog, pravednog i niskougljičnog razvoja.

